08180
MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA

Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 4. Wilnia, Subota 7 Lutaha 1931 h. Hod VII (XV).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy – 1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Paleski klin.

Ukrainskaja hazeta „Діло" (Nr. 15 z dnia 23.1.30 h.) pamiaściła artykuł pad zahałoŭkam „Padzieł Paleśsia", u katorym wyjaśniaje i krytykuje polskuju palityku na Palessi.

Pryčynaj da napisańnia hetaha artykułu było wydzialeńnie ŭ apošnim časie Sarnienskaha paw. z wajawodztwa Paleskaha i dałučeńnie jaho da waj. Wałynskaha. „Діло" ŭ hetym fakcie bačyć padzieł Palessia na ŭkrainskaje i biełaruskaje i hety padzieł, pawodle „Діла", polski ŭrad zrabiŭ z tej metaj, kab pakinuć pry Ukrainie tolki najbolej świedamy Sarnienski paw., a ŭsie inšyja zrabić biełaruskimi... „Діло" ŭ swaich razwažańniach dachodzić nawat da taho, što ćwierdzić, byccam niekatoryja biełarusy spryjajuć hetamu prajektu polskaha ŭradu...

Z usiaho widać, što „Діло" nia wielmi arjentujecca ŭ paleskich sprawach. Dziela hetaha ŭważajem za patrebnaje wyjaścić bolej padrabiazna polskuju palityku adnosna Palessia, a takža padać naš punkt hledžańnia na hetu sprawu.

Polskaja palityka ŭ sprawie Palessia była aktyŭnaj nia tolki ciapier. U 1921—23 hadach, kali ekspansija Polščy prypyniłasia na mocy Ryskaha traktatu i pačałasia dziaržaŭnaja jaje stabilizacyja, my bačym na Palessi systematyčna prawodžany peŭny plan. Hety plan wyjaŭlaŭsia pradusim u twareńni nowaj „palašuckaj" narodnaści. Pry zapisywańni ludziej u hramadzkija śpisy abo pry wydawańni pašpartoŭ pisałasia narodnaść „palašuckaja". Na čym mieła apiracca i jak mieła prajaŭlacca hetaja „narodnaść", inicyjatary jaje sami nia wiedali: adny stajali za rasiejskuju mowu i kulturu (P.P.S.—y wydawali nawat časopiś u rasiejskaj mowie), a inšyja i naahuł prawyja i kaścielnyja kruhi nasilisia z dumkaj stwareńnia nowaj „palešuckaj" mowy. Hetaja palešuckaja narodnaść i mowa mieła być tym klinam, jaki addzialiŭ-by Ukrainu ad Biełarusi i hetym samym parwaŭ-by łancuh suwiazi troch narodaŭ: Ukraincaŭ, Biełarusaŭ i Litwinoŭ, jaki addzialaŭ Polšč ad Uschodu.

Ale nia tolki hetuju metu mieli polskija palityki—jany chacieli stwaryć jašče adzin karydor. Polšča, pabudawanaja na systemie karydoraŭ (adzin da mora, druhi da Łatwii) chacieła mieć jašče, na ŭsialaki wypadak, i treci — da Rasiei. Polšč zaŭsiody, a asabliwa na pačatku swajho niezaležnaha isnawańnia, ličyłasia z mahčymaściaj paŭstańnia niezaležnych Ukrainy i Biełarusi. Hetyja niezaležnyja dziaržawy byli-b pieraškodaj u handlowych znosinach polskaha tekstylnaha i metalurhičnaha promysłu z wialikim rasiejskim rynkam, da katoraha byŭ datasawany polski promysieł prad wajnoju i na katory tak spadziawalisia polskija pramysłowyja kruhi (adhetul i takaja „uhadowaść" prad Rasiejaj endeckaj palityki, jakaja była daŭniej ciesna źwiazana z pojskim „Lewiatanam"). Dyk handlowym šlacham u Rasieju mieła być Palessie z bieraściejska-łuninieckaju žaleznaju darohaj.

Kali my hlaniem na kartu, to lohka zaŭważym, što Polšč jakraz na Palessi najbolej wysunułasia na ŭschod. Paleski klin i razam z hetym budučy dalejšy karydor tut sam sabo u kidajecca ŭ wočy.

Hety klin prypaminaje taki-samy „Biełastocki klin", jaki chacieli ŭ 1918 hodzie zahnać pamiž Ukrainaj i Litwoju niemcy ŭdoŭž biełastocka-baranawickaj žaleznaj darohi, kab mieć karydor z Usch. Prusii da Rasiei. Dziela hetych pryčyn niemcy ab niezaležnaści Biełarusi nie chacieli i słuchać.

Waročajučysia da Palessia, my chacieli-b źwiarnuć uwahu jašče na adnu sprawu. Jak wiedama, Palessie ciapier wielmi redka nasielena. Pryčynaj takoha redkaha nasielnictwa — bałotny hrunt. Ale, kali-b hetyja bałoty asušyć? Tady polskaja palityka nasłała-b tudy celyja masy asadnikaŭ, dy jašče pry pomačy škoł, administracyi, kaścioła i nawat carkwy išło-b da spalanizawańnia ciomnaha palašuka i za niekalki dziesiatkaŭ hadoŭ mahła-b zajawić, što Palessie—heta „čysta polski kraj"... Tady Polšč poŭnaściu ździejśniła-b swaje mety, značyć klin pamiž Ukrainaj i Biełarusiaj jość, karydor jość, treba dalej raźwiwać i zamacoŭwać „Drang nach Osten" polskaj kultury i narodnaści...

Hetak pradstaŭlajecca sprawa z padziełam Palessia, jakuju zakranuła „Діло".

Kali ŭžo hawaryć ab padziele Palessia, to na naš pohlad Palessie sapraŭdy niekali padzielicca, ale nia tak, jak chacieli-b palaki. Ciapier my bačym na Palessi praces narodnaha ŭświedamleńnia: paŭdzionnyja častki ŭświedamlajucca, jak ukrainskija, a paŭnočnyja — jak biełaruskija. Narod sam skaža, jakoj jon narodnaści i jakaja kultura bližej da jahonaha serca. Takim paradkam Palessie z časam padzielicca, ale padzielicca samo saboju pad upływam nacyjanalnaha ŭświedamleńnia, jakoje dachodzić ciapier u samyja ciomnyja kutki našych krajoŭ.

Prociŭ takoha pryrodnaha padziełu jakraz wystupaje polskaja palityka tworačy Paleski klin.

Biełaruski Nacyjanalny Kamitet ab sučasnym pałažeńni biełaruskaha narodu.

U niadzielu 1 lutaha s. h. adbyŭsia ahulny schod B. N. K-tu, na jakim pryniata nastupnaha źmiestu rezalucyja:

Ahulny schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha K-tu wysłuchaŭšy sprawazdaču Abjadnanaha Biełaruskaha Wybarnaha K-tu i razhledziŭšy sučasnaje palityčnaje, haspadarčaje i kulturnaje pałažeńnie biełaruskaha narodu, **ŚĆwiardžaje:**

1) što pałažeńnie biełaruskaha narodu ŭ Zach. Biełarusi stanowicca štoraz ciažejšym. Ekanamičny kryzys, nieurehulawanaja sprawa emihracyi, bieźziamielle i padatkawy ciažar, a tak-ža ahraničeńni ŭ sprawie školnictwa stwaryli žyćcio biełaruskaha narodu wielmi ciažkim;

2) što sumnyja wyniki wybaraŭ dla biełarusaŭ u polski parlamant u 1930 h. jość rezultatam razładu siarod biełaruskaha hramadzienstwa, a jašče ŭ bolšaj miery dziakujučy nacisku administracyjnych uładaŭ, siarod jakoha prachodzili wybary.

Fakt prawiadzieńnia adnaho biełaruskaha pasła ŭ polski Sojm pa dziaržaŭnamu śpisku paćwiardžaje prawilnaść wybarnaj taktyki bloku z bratnim ukrainskim narodam.

Adnačasna Bieł. Nac. K-t śćwiardžaje ciažkoje pałažeńnie i ŭ Usch. Biełarusi, dzie kamunistyčnaja ŭłada prašleduje biełaruskich kulturnych rabotnikaŭ i mučyć ich u turmach.

Dziela hetaha Ahulny schod Bieł. Nac. K-tu:

1) Pratestuje prociŭ ekanamičnaj, padatkowaj, emihracyjnaj i ziamielnaj palityki polskaha ŭradu, jakaja wiadzie da poŭnaha abiazsileńnia biełaruskaha narodu.

2) Wyražaje pratest tak-ža prociŭ apošniaha dekretu p. Prezydenta Polskaj Respubliki z dnia 29. XI. 1930 h., stabilizujučaha polskaje školnictwa na našych ziemlach i dazwalajučaha praŭna damahacca biełaruskaj škoły tolki za siem hadoŭ.

3) Wyražaje prad usim świetam pratest prociŭ užywańnia ŭ wybarach metadaŭ niazhodnych z roŭnym, tajnym i swabodnym sposabam hałasawańnia.

4) Pratestuje tak-ža prociŭ palityki rasiejskaj kamunistyčnaj partyi, jakaja imkniecca da taho, kab zdušyć nacyjanalnyja siły biełarusaŭ u Usch. Biełarusi i hetym spynić raźwićcio nacyjanalnych i kulturnych wartaściaŭ biełaruskaha narodu.

5) Zaklikaje ŭwieś biełaruski narod u hety ciažki čas nie padać ducham, ale jašče macniej uziacca za narodna-palityčnuju i kulturnuju rabotu.

6) Zaklikaje ŭsie biełaruskija hrupy i adzinki, jakija stajać na nacyjanalnym hruncie hurtawacca i abjednywacca kala Bieł. Nac. K-tu.

7) Daručaje pasłu F. Jaremiču wiaści dalejšuju parlamentarnuju baraćbu za prawy biełaruskaha narodu, wyjaŭlajučy z sojmawaj trybuny ŭsie nieabchodnyja jaho patreby, jak kulturnyja tak i palityčnyja.

Biełaruski Nacyjanalny K-t wieryć, što biełaruski narod napružyć usie siły, kab pieratrywać hetuju trudnuju časinu i abaronić swaje asnaŭnyja prawy da samabytnaha narodnaha i kulturnaha isnawańnia.

Wilnia, 1. II 31. Biełaruski Nacyjanalny Kamitet.

Pamiaci M. Kabierca.

U apošnich dniach m-ca studnia s. h. dakaciłasia ŭ Wilniu sumnaja wiestka: 14-ha studnia s. h. u Čechasławaččynie, u sanatoryi „na Pleši", pamior absolwent lasnoha addziełu Českaj palitechniki ŭ Prazie Michaś K a b i e r a c, Biełarus.

Niaboščyk pachodziŭ z Słuččyny. Z himnazijalnaj łaŭki (6 klasa) ŭ Słucku sarwała jaho wiadomaje procibalšawickaje Słuckaje paŭstańnie ŭ 1920 h. Pa źlikwidawańni paŭstanskich addziełaŭ niaboščyk zmušany byŭ pierajści na horki emihrancki chleb. Niejki čas byŭ susiom biaz srodkaŭ da žyćcia. Paśla pracawaŭ jak wučyciel u biełaruskaj pačatkawaj škole ŭ Wilni. Kab zdabyć wyšejšuju aświetu i nia mohučy hetaha dasiahnuć u Polščy, M. K-c u pačatku 1923 h. wyjechaŭ zahranicu, u Čechasławaččynu, hdzie, pa zdabyćciu matury, zapisaŭsia na českuju palitechniku ŭ Prazie, katoruju i absalwawaŭ na wiasnu 1928 h.

Dakončyć pačataj pracy M. Kabiercu adnak nia było danym, bo kwołaje ad pryrody zdaroŭje jahonaje pry ŭmowach ćwiordaha emihranckaha žyćcia raptam załamałasia. Dachtary nieadkładna wysłali chworaha ŭ sanatoryju dla chworych na suchoty. Widać adnak, što chwaroba doŭha tačyła jahonaje zdaroŭje skryta, kali ŭsie starańni adratawać da žyćcia nadziejnaha i ŭžo amal pryhatawanaha pracaŭnika akazalisia ŭrešcie daremnymi: 14-ha studnia 1931 h. Michaś K a b i e r a c pamior.

Čužaja, choć i brackaja ziamielka českaja pryniała ŭ swaje wiečnyja abojmy jšče adnu pradčasnuju achwiaru niaroŭnaha zmahańnia za najčyściejšy ideał Biełarusi: N i e z a l e ž n a ś ć.

Śpi-ž tam, Druža, zdalok ad Baćkaŭščyny, da świetłaha dnia Uwaskrašeńnia. Kłoniačysia prad pamiaćciu ab Tabie zapeŭnić śmieju, što dumka ŭwaskrašeńnia Biełarusi, katoraj Ty ŭ zarańni wieku paświaciŭ žyćcio swajo, nie zamre ŭ sarcoch Twaich byŭšych tawaryšoŭ pa pracy i niadoli.

Sit Tibi terra levis!

Wilnia 3.II.1931 h. *Inž. Adolf Klimowič.*

Pryčyny hasp. kryzysu.

Wiedamy specyjalist u ahrarnych sprawach d-r Strakoš niadaŭna skazaŭ u Bernie Moraŭskim cikawuju pramowu ab sučasnym haspadarčym kryzysie.

D-r Strakoš ćwierdzić, što suświetny haspadarčy kryzys maje ciesnuju suwiaź z kryzysam ahrarnym. Śpiarša pačaŭsia kryzys ziemlarobski i daŭsia pačuć strašenny razład (h. zw. nažnicy) miž cenami ziemlarobskaj pradukcyi (wytworstwa) i cenami tawaraŭ, jakija ziemlarob musić kuplać. Dziela hetaha nastała ahulnaje abiadnieńnie, biez rabočcie i niabywały haspadarčy kryzys na ŭsim świecie. Pryčynaj henaha kryzysu specyjalisty ŭważajuć uzrost pradukcyi ŭ Złuč. Štatach Paŭnočnaj Ameryki z dapamohaj pašyreńnia i ŭdaskana eńnia techniki i racyjanalizacyi pradukcyi zbožža i fabryčnych tawaraŭ.

Z boku spažywiectwa nastała tak-ža wialikaja iena. Heta znača—biazprykładnaje źmianšeńni spažyćcia pradukcyi. U Rasiei 140 miljonaŭ ludziej nia maje mahčymaści narmalna adžyŭlacca, u Chinach 400 miljonaŭ ludziej adžyŭlajecca susim nienarmalna, u Indyi 320 miljonaŭ ludziej bajkatujuć eŭrapejskija tawary i nia chočuć mieć ničoha supolnaha z eŭrapejskaj pradukcyjaj naahuł.

Takim čynam 900 miljonaŭ ludziej, abo bolš paławiny ŭsiaho nasialeńnia celaha świetu wykłučany ad narmalnaj konsumcyi — narmalnaha spažyćcia pradukcyi. A hetaha susim chapaje, kab zakrywalisia fabryki, kab abiazcenilisia kapitały i kab upali ceny na pradukty ziemlarobskija. Raźwiccio techniki abrablańnia ziamli pryčyniłasia tak-ža da panižeńnia cany na ziemlarobskuju pradukcyju. Prykładam užywańnie traktaraŭ u amerykanskim ziemlarobstwie źmienšyła lik koniaŭ za apošnija 10 hadoŭ na 7 miljonaŭ štuk. A dziakujučy hetamu kožny hod zužywajecca mienš na 300 miljonaŭ pudoŭ aŭsa.

Haspadarčy kryzys miniecca tolki tady, kaža d-r Strakoš, kali wysokaja wytworčaść pryblizić da siabie ahraničanuju konsumcyju. Heta znača, kali ludzi buduć mieć mahčymaść narmalna adžyŭlacca i zmohuć spažyć hetulki pradukcyi, kolki jaje wytwarajuć.

Słowam, usia biada tolki ŭ tym, što bolšaść ludziej nia maje mahčymaści narmalna adžyŭlacca i bolš spažywać pradukcyi, a żywie, kab tolki siak-tak pražyć. Dziecca heta jakraz tady, kali ahulnaludzki świran nabity bitkom bahaćcia.

p-k.

* * *

Kali zahlanie nočka ŭ moj
Nizieńki j wuzieńki pakoj
I ciemra nočnaja zalje
Wuhły i ščeliny ŭsie,

U maim mazhu, u haławie,
By ŭ mutnaj łužynie na dnie,
Snujuć, jak tyja miantuzy,
Trywožnych dumak pałasy. *Śpak Wosaŭski.*

Z biełaruskaha žyćcia.

Z Biełarusi pad Polščaj.

Z Biełaruskaha Instytutu Hasp. i Kultury. Na adbyŭšymsia hadawym schodzie Wilenskaha Hurtka B. I. H. i K. dnia 1 h.m. uspomnieny hurtok pawyšany ŭ hodnaść Addziełu Instytutu. Skład pierawybranaha prezydyumu Addziełu Instytutu pradstaŭlajecca hetak: staršynia — inž. Ad. Klimowič, wice-staršynia — hr. Al Jacyna, sekretar — hr. J. Pieška, skarbnik — hr. J. Najdziuk, siabra prezyd. — stud. med. J. Malecki, kandydaty: hr. hr. J. Paźniak i Iz. Tumaš.

U źwiazku z pawyšeńniem Hurtka ŭ hodnaść Addziełu pastanoŭlena abwieścić i prawieści pierarehistracyju siabroŭ arhanizacyi. Apošni termin składańnia deklaracyjaŭ 1 ha sakawika s. h. Blankiety možna dastać u siabroŭ prezydyumu i ŭ biel. kniharni „Pahonia“ (Ludwisarskaja 1). Uradawyja hadziny: 12—13 u aŭtorki i piatnicy ŭ pamieškańni Instytutu (Ludwisarskaja 1—19).

Pasiedžańnie Rady Instytutu adbudziecca ŭ niadzielu 8 h. m. a 16-aj hadz. uwa ŭłasnym pamieškańni.

Wiečarynu pradstaŭleńnie ładzili wučni i wučanicy 8 klasy wil. biel. himnazii dnia 1 h. m. uwa ŭłasnym pamieškańni. Stawili dramu Fr. Alachnowiča „Dziadźka Jakub“. Wiečaryna naahuł prajšła ŭdačna. Tolki... kali-ž heta zawiadziecca ŭ nas elementarnaja miera tawaryskaj pryzwaitaści, imia katoraj — punktualnaść? Heta ž sapraŭdnaja kradzieža času, jaki nie dla kožnaha jość wolnym!

Z wydawieckaj niwy. Wyjšaŭ z druku № 1 za 1931 h. časopisi biel. moładzi „Шлях Моладзі“ i № 2 „Chryścijanskaj Dumki“, časopisi biełaruskich katalikoŭ. Źmiest aboich časopisaŭ wielmi cikawy i datasawany da času.

U wydawiectwie B. Kleckina wyjšła z druku 2-ja častka majučaj być trylohii p. n. „У глыбі Палесься“ Tarasa Hušćy (Jakuba Kołasa). Jošč heta pradaŭžeńnie powieści „У Палескай глушы“ taho-ž aŭtara. Cana knižki 4 zł.

Usio heta dastać možna ŭ biel. kniharni „Pahonia“, Ludwisarskaja 1.

Reprezentacyjny bal studenskich sajuzaŭ: biełaruskaha, litoŭskaha i ŭkrainskaha adbudziecca ŭ subotu 14 h.m. u sali „Apollo“ pry wul. Dombroŭskaha № 5. Pačatak a hadz. 21-aj. Ceny biletaŭ 6 zł., dla studentaŭ 3 zł.

Z Radawaj Biełarusi.

Čyrwony aboz u „padarunak“ kamunistyčnaj partyi. Mienskaja hazeta „Звезда“ padaje, što 21 studzienia s. h. u Miensk prybyŭ z Samachwałaŭskaha rajonu „čyrwony aboz“ u liku 500 furmanak. Hety aboz pryвioz „padarak“ dla Centr. K tu Kam. Partyi Biełarusi: 166,5 ton zbožža i 100 štuk adkormlenych świniej. Taja samaja „Звезда“ ścwiardžaje, što hety „padarunak“ prywieźli z wioski ŭ miesta nie adny „kałhaśniki“ — kalektyŭnyja haspadarki, ale i „adzinaasobniki“ — indywidualnyja haspadary. Za hety „padarunak“ kamunisty zładzili aboźnikam* mitynh, na jakim „padziakawali“ sialanam za „padarunak“, abiacajučy, što pastarajucca čym skarej sahnać ich u kamunu.

Dumajem, što nie z dabra sielanin pawioz parsiučka i niekalki pudoŭ zbožža za niekalki dziesiatkaŭ wiorst na „padarunak“ kamunistam!

Wyklučeńnie biełarusaŭ z kamunistyčnaj partyi. Centralnaja kamisija kamunistyčnaj partyi ŭ Rad. Biełarusi wykłučyła z partyi byŭšaha staršyniu Biełaruskaj Akademii Nawuk—Ihnatoŭskaha i Žyłunowiča za byccam „oportunizm u nacyjanalnaj palitycy ŭ partyi“. Kamunisty ŭważajuć Ihnatoŭskaha i Žyłunowiča za biełaruskich nacyjanalistaŭ, a dzięla hetaha i z partyi wyhnali, kab nie pieraškadžali kamunistam dušyć biełarusaŭ.

Z litoŭskaha žyćcia.

Z Niezaležnaj Litwy.

Ziamielnaja reforma. Hazety padajuć, što ŭ Litwie, za 11 hadoŭ jaje isnawańnia z abšarnickich ziamiel stworana 65 tysiač nowych haspadarak, pad jakija rasparcelawana 599,551 ha. Woś što znača, kali narod sam jość haspadarom na swajej ziamli!

Školy. U minułym školnym 1929-30 hodzie ŭ pačatkawych školach Niezaležnaj Litwy wučyłasia 155,288 wučniaŭ, a ŭ školach haspadarskich — 2382 wučni. Siarod škoł litoŭskich isnuje tam nia mała takža i škoł narodnych mienšaściaŭ, jak palakoŭ, žydoŭ, rasiejcaŭ i inš.

Ksiandzy litoŭcy na Sałoŭkach. Litoŭskija kowienskija hazety padajuć, što siarod sasłanych bałšawikami na Sałoŭki znachodzicca takža 20 ksiandzoŭ-litoŭcaŭ.

Bałtycki kanhres praŭnikaŭ. U Koŭnie adbywajucca pryhataŭleńni da sklikańnia tak zwanaha bałtyckaha kanhresu praŭnikaŭ Litwy, Łatwii i Estonii. Kanhres adbudziecca sioleta ŭ traŭni miesiacy.

Z Litwy pad Polščaj.

Haspadarskaje Tawarystwa. 8.I. sioł. h. adbyŭsia hadawy schod siabroŭ Litoŭskaha Haspadarskaha Tawarystwa. Schod skončyŭsia wybarami nowaha ŭradu i adpawiednymi pastanowami dziela bolšaha ažyŭleńnia pracy T-wa. T-wa maje 47 addziełaŭ na prawincyi, z jakich zalehalizawany tolki 11. Najtrudniej z lehalizacyjaj idzie ŭ Suwałščynie

Zaćwierdžańnie kanfiskaty. Starasta na miesta Wilniu, para miesiacaŭ tamu, skanfiskawaŭ brašuru, napisanuju pa litoŭsku i pa francusku, ab adnosinach wilenskaha katalickaha arcybiskupa da relihijnych patrebaŭ litoŭcaŭ. Woźža prakuror kanfiskatu henu zaćwierdziŭ.

„Vilniaus Varpas“ (Wilenski Zwon), litoŭskaja časopiś u Wilni, pašla niekatoraha pierarywu, pačała wychodzić uznoŭ.

Knihapiś.

Dr. Mik. Iljašewič: **Biełaruś i Biełarusy** z 1 kartaj i 13 ilustracyjami. Praha 1930 h.

Pad hetkim nazowam, jak užo ŭ „B. Krynicy“ pisałasia, wyšła z druku ŭ Českaj Prazie knižka, aŭtaram katoraj jość D-r Mikoła Iljašewič, sučasny wučyciel Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii. Knižka napisana ŭ českaj mowie*) i praznačana dla infarmawańnia ab Biełarusi pačesku razumiejučaha zahraničnaha hramadzianstwa.

Jak celaść, knižka robić dobraje ŭražańnie. Wydana staranna i biazumoŭna pasłuža nie adnamu Čechu i pačesku razumiejučamu čužyncu jak padručny infarmatar ab Biełarusi i Biełarusach. Na biazumoŭnuju zasłuhu aŭtaru prypisać treba jaho ruchliwaść, dziakujučy katoraj jon nawat siedziačy zahranicaj (nia raz i nia dwa ŭ chaładzie i haładzie!) nie zabywaŭsia ab Baćkaŭščynie, ale hutarkami i dysputami ab joj da taho patrapiŭ Biełarusiaj zacikawić zahranicu, što taja zhadziłasia nawat swaim koštam wydać hatowuju ŭžo siańnia knižku.

Hety paśpiech, jak udałosia dačucca, pabudziŭ aŭtara da napisańnia druhoj užo knižki, hetym razam p a b i e ł a r u s k u ab Č e c h a s ł a w a č č y n i e. Knižku hetuju biełaruskaje hramadzianstwa pryjmie z udziačnaściu, u nadziei, što aŭtar—pacichu skazaŭšy — pry padbory i ŭtosoŭcy materjału papracuje krychu bolš i spakajniej, čymsia heta było ŭ niaprydatnych da hetkaj pracy ŭmowach žyćcia emihranckaha.

Chacielasia-b wieryć u biezstaronnaść aŭtara da ŭsich kirunkaŭ aktyŭnaj hramadzkaj dumki biełaruskaj. Ale čym tady wytłumačyć takoje choć-by zdareńnie, što ŭ wydanaj knižcy, u addziele literatury, „raptam“ prapali(!)takija imiony, jak K. Swajak, A. Ziaziuła, a źmieščany adnak staranna takija, katoryja da nazwanych „i nie pamylisia“?! Ci nia była tut časami winoj palityčnaja adnabokaść... aŭtara ci katoraha dasužaha karektara, ci daradčyka? Budź, jak chočaš, ale hety fakt, znajšoŭšy sabie miejsca nawat tam, hdzie patrebna jak najbolš abjektyŭnaści, wielmi p r y k r y i dapuskaje strach, kab jon nie paŭtaryŭsia ŭ prajektawanaj aŭtaram knizie ab Čechasławaččynie, dzie pakusaŭ da hetaha moža być značna bolš.

Zanadta adważna ŭziaŭsia aŭtar i za reformu biełaruskaha prawapisu ł a c i n k a j, hdzie dla aznačeńnia miahkoha „e“ (pisanaha dahetul praz „ie“, napr. u słowie „Biełastok“), raptam užywaje českaha h. zw. „e z ptušačkaj“. Ci-ž heta infarmawańnie zahranicy ab s a p r a ŭ d n y m s t a n i e rečaŭ? Nie, heta asabistaje, n i e n a m i e j s c y pastaŭlenaje žadańnie aŭtara, jakoje zahranicy nia tolki nie infarmuje ab biełaruskim alfabecie, ale prosta źbiwaje z tołku.

Nia susim udačna raspmawiŭsia aŭtar i z nazwasłoŭjem biełaruskich imionaŭ hieohrafičnych i histaryčnych. Niałohkaja heta, praŭda, siahońnia jšče reč, ale nia trudna-ž chiba ŭziaŭšysia za niejki termin trymacca jaho konsekwentna, a nia to što ŭ adnym miejscy tak, a ŭ druhim inakš. Dla aznačeńnia samoha słowa „Biełaruś“ pačesku lepš było-b chiba ŭžyć słowa „Belarus“, a nia „Belorus“. Mimachodam zaznačyć treba, što ahulna pryniata składnać čužyja imiony sobskija ŭ mowie tej, katoraj piśacca danaja reč.

Niaŭwažie tolki — (aŭtara ci karektara?) treba prypisać taki fakt, jak pieraplutany ŭ knižie nazoŭ wiedamaj biel. ustanowy, jakuju aŭtar padaje, jak „Instytut biełaruskaj kultury i haspadarki“, a jakaja sapraŭdy zawiecca „Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury“. Pierastaŭleny tut tolki słowy, ale z hetaha jakraz było i jość u Wilni šmat „błahoj krywi.“ Ci-ž pawažanamu aŭtoru ničoha ab hetym niawiedama?

Mima nazwanych, bolšych i mienšych niedachopaŭ, knižka maje swaju wartaść i zrobić zahranicaj dla Biełarusi šmat. Dobrym zbornikam usich patrebnych danych moža słužyć heta knižka i dla kožnaha B i e ł a r u s a, što tak ci hetak satknuŭsia z patrebaj infarmawańnia świetu ab našaj minuŭščynie, sučasnaści i čakanaj budučyni.

Zaznačyć treba, što heta druhoje ŭžo swajho rodu publičnaje wystupleńnie D-ra M. Iljašewiča na zahraničnym hruncie*). Spadziejmasia, što pawažany aŭtor niezadoŭha daść znać ab sabie ŭznoŭ.

A. Koŭzan.

*) D-r Mik. Iljaševič: Belorus a Belorusove, Praha 1930.

*) Ab pieršym—hladzi „Biel. Kryn.“ Nr 46 za 1928 h.

I ŭ klinicy ciažka. Sučasnaje haspadarčaje licha adbiłasia i na wiedamaj wilenskamu hramadzianstwu litoŭskaj klinicy. Litoŭskija hazety padajuć, što ŭrad kliniki, dzieła ciažkoha haspadarčaha pałažeńnia, zwolniŭ sa słužby až 16 asob.

Kancert u himnazii. Himnazisty litoŭskaj himnazii 25 minułaha miesiaca siol. h. ładzili kancert, jaki byŭ pakazańniem muzyčnaj pracy wučniaŭ za minułaje paŭhodździe. Wyniki byli duža dobryja. I nia dziwa: nawukaj muzyki ŭ litoŭskaj himnazii kirujeć wiedamy prafesar Hałkoŭski, a nawukaj śpiewu takža dobry majstar swajho dzieła wučyciel Krutulis.

Z Polšču.

Rasprawa za zamach na marš. Piłsudzkaha. Dnia 29.I s. h. u Waršaŭskim akružnym sudzie pačałasia sudowaja rasprawa za planawany zamach na Piłsudzkaha. Abwinawačany: Jahadzinski, Dzienhieleŭski, Trachimowič i Markowič, jakich baroniać adwakaty: Śmiaroŭski i inšyja. Na hety sud paklikana bolš 50 świedkaŭ, miž katorymi ministry Składkoŭski i Bek. Abwinawačanyja da winy nie pryznalisia. U niadzielu 1 lutaha mieŭsia sud zakončycca, ale niechta padstreliŭ hałoŭnaha świedku abwinawačańnia Pužyckaha. Dzieła hetaha prakuror patrebawaŭ panawić razhlad sprawy i daprasić Pužyckaha. Sud pryniaŭ zajawu prakurora i adłažyŭ rasprawu da 14 h. m.

Pasiedžańnie Sojmu Čarodnaje pasiedžańnie Sojmu pačałosia 5 h. m. Na hetym pasiedžańni adbudziecca druhoje čytańnie budžetu. Razhlad budžetu patrywaje kala 5 dzion.

Piłsudzki waročajecca ŭ Polšču. Francuskija hazety pišuć, što Piłsudzki na Madery užo nastolki azdarawieŭ, što chutka wierniecca ŭ Polšču.

Demanstracyja hałodnych biezrabotnych. Polskija hazety padajuć, što nadowiačy ŭ Radomie hałodnaja taŭpa biezrabotnych u liku 800 čaławiek pačała demanstrawać prad starostwam i mahistratam damahajučysia padmohi dla biezrabotnych. Kali mahistrat i starostwa zajawili, što nia majuć hrošaj dla biezrabotnych, demanstranty napali na miestawuju piekarniu i zabrali ŭwieś chleb. Na biezrabotnych udaryła palicyja. Dajšło da bojki, jakaja končyłasia tym, što niekalki biezrabotnych było aryštawanych.

Z zahranicy.

Paśla prysudu Lihi narodaŭ. Polskaja hazeta „Przełom" razważajučy pastanowu Lihi Narodaŭ u sprawie adnosinaŭ dziaržaŭnych ułádaŭ Polšču da narodnych mienšaściaŭ ćwierdzić, što na apošniaj sesii Lihi Polšča prajhrała sprawu. Skarhi niamieckaj mienšaści, piša „Przełom", u pierawažajučaj bolšaści pryznany słušnymi, bo Liha Narodaŭ ściwierdziła, što 75 i 83 art. dahaworu ab narodnych nienšaściach Polščaj pahwałčany.

Niamieckija hazety pišuć:

Jašče pieršy raz u sprawie abarony mienšaści Liha Narodaŭ wydała swoj prysud na karyść pakryŭdžanych, što nie paniżaje Polšču, ale maralna klajmić polskija pastupki ŭ hetaj sprawie.

Dzieła taho, što Polšča pastanowaj Lihi Narodaŭ pryznana ŭ hetaj sprawie winawataj, piša dalej „Przełom", pastanowa heta ciahnie za saboju pawažnyja wyniki.

Niamieckaja hazeta „Welt am Montag" z dnia 26.I.31 h. waroźyć, što paśla hetaj pastanowy Lihi Narodaŭ moža zapanawać nowaja era polska-niamieckich adnosinaŭ.

Aŭstryjska — niamieckaje zbliżeńnie. Na pasiedžańni parlamentarnaj kamisii zahraničnych spraŭ premjer aŭstryjskaha ŭradu ŭ swajej pramowie padkreśliŭ, što supracoŭnictwa Aŭstryi z Madziarščynaj ablahčaje italjanska-niamieckaja pryjaźń, jakaja tworyć asnowu, jak dla palityki Madziarščyny, tak i dla Aŭstryi. Madziarska-niamieckaje zblizeńnie nie źjaŭlajecca supiarečnaściaj dla nijakaj wialikaj dziaržawy. Madziarščyna jość źwiazana z Aŭstryjaj supolnymi interesami, a z henaje pryčyny supracoŭnictwa hetych abodwych krajoŭ źjaŭlajecca żyćciowaj patrebaj.

Bahaćcie—pryčynaj niedachopu dziaržaŭnaha budžetu ŭ Zł. Št. Ameryki. Z pryčyny kryzysu, jaki paŭstaŭ z nadpradukcyi ŭ Amerycy skarbu Zł. Št. Ameryki ŭ minułym hodzie nie chapiła dziaržaŭnaha budžetu 370 miljonaŭ dalaraŭ. Heny fakt u Zł. Št. Ameryki jość pieršym źjawiščam dziaržaŭnaha niezdawalniajučaha finansawaha pałažeńnia.

Wiazień—prafesaram uniwersytetu ŭ S.S.R.R. U wiedamym sudowym pracesie maskoŭski sud zasudziŭ miž inšymi wiedamaha praf. Ramzina na 10 hadoŭ katarhi. Ciapier kamunistyčnyja ŭłady dazwolili praf. Ramzinu pradaŭžać lekcyi na ŭniwersytecie. Wastrožnaja karetka prywozić praf. Ramzina ŭ uniwersytet na lekcyi, a paśla lekcyjaŭ adwozić jaho ŭ wastroh.

100 miljonaŭ biezrabotnych u Kitai. Zahraničnyja hazety pišuć, što ciapier u Kitai naličwajecca 100 miljonaŭ ludziej biez raboty. Pryčyna takoha wialikaha biezraboćcia: chatniaja wajna, wielmi pašyrany bandytyzm i biazsilnaść centralnaj ułady.

Nowy ŭrad u Francyi. Niadaŭna ŭ Francyi źmianiŭsia ŭrad. Nowy ŭrad maje ŭ parlamencie bolšaść. Najhałoŭniejšym zadańniem nowaha ŭradu—baraćba z haspadarčym kryzysam u Francyi.

Da nas pišuć.

PAŚLAWYBARNYJA „PALOHKI" I STOJKAŚĆ MOŁADZI.

Baradzieničy, Brasłaŭskaha paw. Mnoha kala nas jašče jość takich, asabliwa siarod starejšych, što wierać abiacankam i čakajuć adniekul pomačy. Hetuju naiŭnaść stałych hadami „dziaciej" wielmi sprytna wykarystali ŭ apošnich wybarach: wojty, padwojty, čynoŭniki dy strażniki. Jany prad wybarami zaachwočywali i kazali sialanam hałasawać za „adzinku". Ćwierdzili, što paśla wybaraŭ, kali mocna buduć hałasawać za śpisak maršałka Piłsudzkaha Nr 1, dyk i padatki buduć mienšyja, usio budzie tanna, tolki zboža padaražeje, a nawat i hrošy sialanam buduć dawać pazyčkaj na wielmi wyhodnych warunkach, amal što biez zwarotu nawat sumy. Mnohija naiŭnyja pawieryli. Kinuli swaje hałasy za „adzinku" i ciapier usio čakajuć abiacanaha ščaścia. Tymčasam sekwestratary pryjaždžajuć u wiosku i apisywajuć za padatki, što tolki padchodnaje ŭ haspadarcy znajduć, a za pazyčki, chto pazyčyŭ u kasie Stefčyka, sudździa prysyłaje „zaprosiny", kab źjawiŭsia na sud. Čynoŭniki, wojty, padwojty, i strażniki dalej usio ćwierdziać, što budzie lepiej i jašče budzie ŭsio taniej.

Tak, kali hetaja dabrata ŭ tannaści, dyk užo chiba lapiej nia budzie, bo sialanskija pradukty ŭžo dajšli da poŭnaj biazcennaści. Zarabotkaŭ nidzie nijakich, sekwestratary naciskajuć płacić padatki, prycisnuŭ maroz i zmušaje kuplać boty, a tut jašče treba kupić nieabchodnaj u żyćci i wielmi ciapier darahoj dla sielanina soli i hazy. Dyk wot jakaja dabrata z hetaj tannaści i jakija pałohki, katorymi ŭ abiacankach pradwybarnaj kampanii ciešyli ahitatary „adzinki" naiŭnych starych hadami „dziaciej".

Darosłaja moładź užo susim inakš hladzić na żyćcio. Abiacankam „pryjacielaŭ" užo nia wieryć i nie čakaje, što niechta dolu biełarusaŭ aščaśliwić. Moładź najbolšuju nadzieju kładzie tolki na swaje ŭłasnyja siły. Dzieła hetaha nia čurajecca ničoha swajho rodnaha i starajecca ŭzbahačywacca duchowa ŭ swajej rodnaj biełaruskaj kultury. Dzieła taho, što ŭ wioski, dzie paŭstanie afarmlenaja biełaruskaja arhanizacyja, wielmi časta zahladaje palicyja, moładź biez arhanizacyi sposabam miajscowych zwyčajaŭ pašyraje biełaruskaje drukawanaje słowa, a z hetym narodnuju biełaruskuju świedamaść i kulturu. Na zborkach zimowych wiečaroŭ, ihryščach i inšych schodkach čytaje biełaruskija hazety, knižki, deklamuje biełaruskija wieršy, piaje narodnyja biełaruskija pieśni i zabaŭlajecca ŭ biełaruskija narodnyja hulni. Hledziačy na moładź, paciašajecca duša nadziejaj, što prydzie čas i naš narod pierastanie wieryć čužym abiacankam, dajšoŭšy da prakanańnia, što dola biełaruskaha narodu zaležyć ad jaho samoha. A hetkaje razumieńnie narodu wywiedzie jaho da lepšaj doli.

Tutejšy.

NATRAPILI NA SWAJO I BUDZIEM JAHO BARANIC.

Haradzišča, Baranawickaha paw. Ciapier i zaŭsiody isnuje takoje prawiła ŭ ludziej, što musiać arhanizawacca dzieła zmahańnia ŭ żyćci za lepšuju dolu. Adčuwajučy patrebu arhanizacyi, našy bolš dziejnyja ludzi papaŭšy byli ŭ polskuju arhanizacyju P.P.S. Buduču ŭ hetaj čužoj našamu sielaninu arhanizacyi paznali, što arhanizacyja patrebnaja kožnamu narodu swaja rodnaja.

Pryšoŭšy da takoha prakanańnia, z P.P.S. našy ludzi paŭciakali i załažyli arhanizacyju swaju rodnuju, nie palityčnuju, a kulturna-praświetnuju: hurtok Biel. Instytutu Haspadarki i Kultury. Ale niekamu hetaja naša rodnaja biełaruskaja arhanizacyja nie na ruki i chočačy jaje ŭzarwać i skampramitawać słabroŭ našaj arhanizacyi prad administracyjnymi ŭładami, padwodziačy celuju arhanizacyju pad represyjny abuch, niechta prysyłaje słabrom našaha hurtka Instytutu z Bydhašča niaprošanyja adozwy K.P.P. Dla nas jasna, što ŭ hetym byccam raspaŭsiudžywańni kamunizmu kryjecca prawakacyja, kab ułady zakryli biełaruskuju arhanizacyju — hurtok B. Inst. H. i Kultury. Ale niedačakańnie ichniaje! My swaju arhanizacyju abaronim i ad kamunistaŭ i ad prawakataraŭ, tak, jak abaranilisia ad upływaŭ P.P.S.

Stojki.

NIEDAKŁADNAŚCI Ŭ SAMAŬRADAWAŃNI.

Pałačany, Maładečanskaha paw. Samaŭrad — heta wialikaja sprawa ŭ hramadzkaj pracy. Ale ŭ nas jon niejak „u wierch woŭnaj". Nie haworačy ab samaŭradzie pawiatowym i hminnym, dzie daloka nia ŭsio ŭ paradku, śmat čaho nie chapaje nawat u abwodnych sołtystwach. Prykładam u abwodzie Litwa našaj hminy nijak sialanie nie mahli źmianić sołtysa, bo Starostwa nie zaćwierdziła nowawybranaha. Takim čynam abwadowy sołtys staŭsia byccam kniaziam na wiernaj słužbie ŭ karała. Hetki sposab kirawańnia samaŭradawym żyćciom nie prywučaje ludziej da samaŭradawaha kirawańnia haspadarkaj hminy ci pawietu i šyrej, a tolki prywučaje hramadzianstwa da bieskrytyčnaj pasłuchmianaści rasparadžeńniaŭ, zhary addajučy swaje prawy i abawiazki hramadzkaści načalstwu. Heta moža jość karysnym niekatorym ludziam u ciapierašnija časy, ale dla narodu heta nia jość žyćciowaj školaj, čym pawinien być samaŭrad, a naadwarot — heta adyjmańnie ŭ narodzie ŭsialakaje inicyjatywy ŭ hramadzkim žyćci.

Taktyka i palityka ŭ našych samaŭradach padlahaje wialikaj krytycy i pawinny być źmienieny.

Małady.

SPEKTAKL-WIEČARYNA.

Wioska Juški, Wilenska-Trockaha paw. Hurtok Biel. Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Juškach dnia 26 śniežnia 1930 h. na 2-hi dzień katalickich kalad, pad kiraŭnictwam staršyni wyžej uspomnienaha hurtka hram. J. Jarmałkowiča zładziŭ spektakl-wiečarynu. Była pastaŭlena pjesa: „Wybary staršyni" J. Byliny. Artysty-amatary, siabry tamašniaha H.B.I.H. i K., jak na pieršy raz, duža dobra wykanali swaje roli. Na hetaj wiečarynie byli deklamawany biełaruskija wieršy i chor śpiawaŭ biel. narodnyja pieśni.

U kancy hram. Al. Waškowič, staršynia H. B.I.H. i K. z Miednik, zrabiŭ padziaku dla prysutnych, katoryja ŭšanawali biel. wiečarynu, i adnačasna dziakawaŭ siabrom Instytutu—artystam Juškaŭskaha hurtka za ich achwotnuju i ščyruju pracu, zaachwočywajučy, kab na hetym nia spynilisia, a jašče bolš dziejna wystupali na niwie kulturna-praświetnaj.

Narodu było poŭna nabraŭsysia, nia hledziačy, što nadworje było nieadpawiednaje.

Dnia 27.XII.1930 h. była ładžana wiečaryna „Stowarzyszeniem Młodzieży" ŭ Tabaryškach. Buduču ja ŭ padarožy, pacikawiŭsia zahlanuć i tudy Tabaryskaja moładź naniała muzyku i zładziła asobnuju wiečarynu, jakaja adbyłasia ŭ najlepšym paradku. Na wiečarynu „Stowarzyszenia" nie paśli, matywujučy, što heta nam čužoje. Naša moładź ušo pačała paznawać swajo rodnaje.

Cikawy.

Z kraju.

Stady waŭkoŭ u Wialejskim paw. U Wialejskim pawiecie ŭ niekatorych miajscoch pajawilisia wialikija stady waŭkoŭ, jakija ŭ nočy napadajuć na wioski i wyciahiwajuć z chlawoŭ awiečki, cialata i inšuju żywiołu.

U minułym tydni ŭ Wialejščynie zroblena ŭ niekalkich miajscoch abława na waŭkoŭ, u wyniku katoraj zabita 15 štuk.

Za 690 tajnych brawarkoŭ, 5000 litraŭ samahonki 910 asob pad sudom. Pawodle statystyčnaha padličeńnia ŭ Wilenskim wajawodztwie za minuły 1930 hod wykryta 690 tajnych brawarkoŭ i skanfiskawana bolš 5000 litraŭ samahonki.

Za tajnuju pradukcyju samahonki 910 asob addana pad sud.

Metadyzm. Da nas dachodziać wiestki, što ŭ apošnija časy metadysty pačali prawodzić swaju relihijnuju

081530

prapahandu ŭ Zach. Biełarusi wielmi enerhična. Henaja wielmi škodnaja dla biełaruskaj sprawy rabota najbolš škirawana da biełaruskaj moładzi. Polskija hazety padajuć, što metadysty załaziać i ŭ biełaruskija škoły z škodnaj swajej prapahandaj dla dušy prawasłaŭnych i katalickich biełaruskich dziaciej.

Na heta treba źwiarnuć uwahu baćkoŭ i wučycielskaha nahladu dziela abarony našaj moładzi ad zatumaniwańnia maładoha rozumu metadystaŭkim tłumačeńniem św. Piśma.

Usiačyna.

Jak u bajcy.

Ab tym, jak rasprawilisia baby z sekwestrataram u m-ku Grajewie, padajuć hazety cikawyja wiestki. Sprawa wyhladaje hetak:

Da adnaho z haspadaroŭ pryšoŭ sudowy sekwestratar z palicyjantam apisać niekalki świniej, kab pakryć padatki. Dawiedaŭšysia ab hetym susiedzi abkružyli hramadoj chleŭ, u katory ŭwajšli sekwestratar i palicyjant.

Kali abodwa apynulisia ŭ chlawie, sabranyja baby začynili raptam dźwiery, zamykajučy ich na zamok.

Uwiaźnienyja takim čynam u chławie sekwestratar i palicyjant apynulisia biazradnymi ŭ praciahu niekalki hadzin i tolki pawiadomlenaja ab usim staŭšymsia palicyja uwolniła wiaźniaŭ z chlawa. Što było dalej,—hazety nie padajuć.

Na našy časy zdareńnie wielmi charakternaje.

Ziemlatrasieńnie. U minułym tydni ŭ Nowaj Zelandyi było ziemlatrasieńnie. Ad trasieńnia ziamli u m. Napier zawaliłasia niekalki damoŭ. U wyniku katastrofy paŭstali pažary. Zabita šmat ludziej. Ranienych naličwajuć bolš 1000 asob.

Abawiazki muža. Amerykanskija sudy wielmi časta razhladajuć dziŭnyja i śmiešnyja na naš pahlad sprawy.

Niadaŭna ŭ sudzie ŭ Los Angelos adbyŭsia sud, na jaki źjawiłasia maładaja, ale brydkaja žančyna i skaržyła swajho muža, što praz niekalki hadoŭ ani razu jaje nie pacaławaŭ. Muž na sudzie nie chacieŭ tłumačyć swaich zimnych adnosinaŭ da žonki. Suddzia padumaŭšy doŭha wydaŭ prysud, u jakim zaznačyŭ, što žonka maje prawa najmienš na 3 pacałunki ŭ dzień ad muža, a dziela hetaha abwinawačany jaje muž musić 3 razy ŭ dzień caławać swaju žonku

Paśla takoha prysudu „zasudžany" muž źwiarnuŭsia da suddzi z prośbaj, kab pałahčyŭ jamu karu — kab, zamiest caławać 3 razy ŭ dzień swaju žonku, zasudziŭ jaho ŭ turmu. Suddzia adnak swajho prysudu nie źmianiŭ.

Ab haspadarcy.

Drabnicy na časie.

— „Kažuch — nia wata..." Jak časta ŭspaminaje heta zimoj naš sielanin i jakaja-ž škoda, što wajnoj źniščanaja ŭ nas hadoŭla awiečak „nia choča" niejak paprawicca. A treba ŭ hetym kirunku niešta zrabić, bo biez kažucha i biaz woŭny na jarmiak i rukawicy na Biełarusi nielha abyjścisia, a wychwalanaja hadoŭla h. zw. „futrowych źwiarat" (lisica i inš.) awiečki nikoli nie zamienić.

— Pole zaśniežana, marazy cisnuć. Ci padumaŭ chto ab padkarmliwańni ŭ hety ciažki čas ptušak, sajuźnikaŭ ziemlaroba pry niščeńni roznych škodnikaŭ? Čas užo padumać i ab pryhatawańni budak dla špakoŭ.

— Niezadoŭha sonca ŭžo budzie štoraz macniej pryhrawać. Ad prymarazkaŭ čarhujučychsia z hetkim pryhrawańniem, drewa, asabliwa fruktowaje, wielmi cierpić, łopajecca. Pabialańnie ŭ hetu paru drewa wapnaj jość wielmi pažadanym, bo pabielenaje drewa hetak nie nahrawajecca.

— Kali ŭžo mowa ab sadzie, dyk zimoj treba abčyścić drewy ad adžyŭšaha i naahuł hustoha sučča, mochu i pawučynaj splecienych starych listoŭ: tut zimujuć škodniki fruktowych drewaŭ. Usio hetak źniataje z drewaŭ treba abawiazkowa zaraz-ža čysta padabrać i spalić.

— Warta bližej zacikawicca mahčymaściami jadwabnictwa (šoŭkawodztwa) na Biełarusi. Šmat — šmat chto ćwierdzić, što heta ŭ nas mahčyma. Pahaworym ab hetym abšyrniej nastupnym razam. Siahońnia-ž zaznačym tolki, što čas ciapier najlepšy zapeŭnić sabie adpawiedny lik dreŭcaŭ biełaj morwy (tutowaha drewa), listami katoraj jadwabnik adžyŭlajecca. Zakazy kirawać treba ŭ Wilenskuju Dyrekcyju Dziaržaŭnych lasoŭ (Dyrekcja Lasów Państwowych).

Inž. Ad. Klimowič.

Naša pošta.

M. Bładyku. „Centrasajuz"—heta bolej palityčnaja kramka „našych" polonofiłaŭ, čym kulturnaja ŭstanowa. Da hetaj palityčnaj kramki naležać usie polonofilskija „arhanizacyi", jakija isnujuć badaj wykłučna na papiery. „Centrasajuz" stworany byŭ na čas wybaraŭ, ale i ciapier choča niešta rabić, kab tumanić ludziam hałowy „na ŭsialaki wypadak". Takaja pawažnaja arhanizacyja, jak Bieł. Inst. Haspadarki i Kultury z „Centrasajuzam" nia maje ničoha supolnaha.

Tutejšamu. Dziakujem, karystajem, pišycie bolš ab žyćci ŭ wašych wakolicach.

Cikawamu. Čamu Wy nie zachodzicie, kali bywajecie. Wam pasyłajem 10. Kali treba bolej, pawiedamicie. Z atrymanaha karystajem, pišycie bolš.

Stojkamu. Karystajem, pišycie ab usim.

Maładomu. Karespandencyju atrymali, dziakujem, pišycie čaściej.

Hrošy atrymali ad: Marcinkiewiča 8 zł. — Zaličyli na Waš i baćki Wašaha rachunak pa 4 zł., premiju atrymajecie ŭ kniharni „Pahonja", L. Šydłoŭskaha i K. Hančara pa 4 zł., premiju wysyłajem, Tomko 8 zł., i Dalčeŭskaha 8 zł. 60 hr. z Francyi atrymali, dziakujem, Inž. Dub. 5 zł., Ks. Bakinoŭskaha 5 zł. i Ks. Kułaka 2 zł. Dziakujem, hazetu pasyłajem. Ad Ed. Budźki i jaho brata Balesława pa 4 zł. atrymali, premiju wydali. Ad śwašč. Sawickaha 1 zł. atrymali, hazetu pasyłajem.

Грамадзяне!

Наша газэта „Бел. Крыніца", якая друкуецца лацінкай і гражданкай і выходзіць раз у тыдзень, на 1931 год з перасылкай каштуе ў краі на год 4 зл., на паўгода 2 зл., на тры месяцы 1 зл.; заграніцу ўдвая даражэй.

Хто прышле да 1 сакавіка 1931 г. падпісную плату за газэту на цэлы год — 4 зл., таму высылаем па атрыманьні грошай **бясплатную прэмію** — 5 беларускіх кніжак, якія кожны сабе можа выбраць з ніжэй паданага кнігасьпісу:

Андэрсэн Ганс Хрыстыян — Казкі.
Bahušewič Fr. (Maciej Buračok) — Dudka Biełaruskaja.
Додэ А. — Сэкрэт Дзядзькі Карніля і іншыя францускія творы ў перакладах.
Дуж-Душэўскі К. і В. Ластоўскі — Слоўнік геомэтрычных і трыгономэтрычных тэрмінаў і сказаў.
Dwornik Dr. Fr. — Žyćcio Św. Wacława.
Грышкевіч Фр. — Веснавыя мэлёды.
J. Jörgensen — Prypowieści.
Kazłoŭščyk Uł. — Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.
Kazłoŭščyk Uł. — Fizyčnaje wychawańnie hramadzianstwa.
Kazłoŭščyk Uł. — Biełaruskija narodnyja pieśni z Sakolskaha pawietu.
Sałaŭjowa P. (Allehro) — Cudoŭnaja noč. Sceničny twor dla dziaciej u 1 dziei.
Сьпявак Блондэль — Англійская легенда.
Віппэр Р. — Падручнік Новай Гісторыі.
„ „ — Падручнік Навейшай Гісторыі.
З роднай нівы — Зборнік прыгожага пісьменства, папулярнае веды, інфармацыяў аб грамадзкім жыцьці і ўставах.

Апрача выбраных 5-ці кніжак дадаецца яшчэ так-жа бясплатна насьценны календарык „Б. Крыніцы" на 1931 г.

УВАГА. Паведамляем, што нашу газэту „Бел. Крыніцу" ад Новага Году пасылаем **бясплатна толькі супрацоўнікам**, якія прысылаюць у рэдакцыю стацьці, карэспандэнцыі і весткі аб жыцьці сваей старонкі. Усімжа іншым ад Новага Году газэту спынілі.

Рэд. і Адм. „Беларускай Крыніцы"
Вільня, Людвісарская вул. № 1—19.

3)

Instrukcyi

Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

Kali Waš pastarunak palicyi nia choča prymać pawiedamleńnia ab ahulnym schodzie, dyk treba jaho pierasłać pawiatowamu Staraście zakaznym piśmom na jakija 2 tydni pierad ahulnym sabrańniem. Dazwołu čakać nia treba, bo zwyčajna Starostwa dazwołu i nia wysyłaje, a tolki pawiedamlaje kamendanta pastarunku, kab wysłaŭ na schod palicyjanta.

Wysyłajučy pawiedamleńnie da starasty treba ŭ zahałoŭku napisać nie „p. Kamendantu", a „panu Staraście" takoha-ž pawietu.

Paštowuju kwitancyju razam z kopijaj wysłanaha pawiedamleńnia zachawajcie ŭ siabie — jany buduć dowadam, što wy takoje pawiedamleńnie wysłali i možacie lehalna źbiracca na schod.

Paśla ahulnaha sabrańnia, ab wybarach uradu hurtka treba nieadkładna pawiedamlać starostwa, padajučy skład uradu hurtka. Pawiedamleńnie moža być napisana ŭ takoj formie:

(Štamp)
Panu Staraście . . . . paw. . . .
u . . . . . . ,

Hetym majem honar pawiedamić Pana Starastu, što na ahulnym schodzie siabroŭ hurtka Instytutu, dnia . . . . . . s h. wybrany ŭrad Hurtka ŭ takim składzie:

1. Staršynia hr. . . . . . . z wioski . . . .
2. Skarbnik hr. . . . . . . „
3. Sekretar hr. . . . . . . „
Kandydaty: 1. hr. . . . . . „
2. hr. . . . . . „

Sekretar. Staršynia.

Kali-b jaki siabra ŭradu hurtka wyjšaŭ z uradu, to na jaho miesca ŭwachodzie kandydat. Ab takoj źmienie składu ŭradu treba tak-ža pawiedamlać starastwa.

Pawiedamleńnie ab wybarach nowaha ŭradu treba pierasłać taksama ŭ Centralu Instytutu razam z hadawoju sprawazdačaj.

Takoha prawiła treba dziaržacca kožny hod pry kožnych wybarach i kožnych źmienach u składzie ŭradu abo pry źmienie kwatery.

UWAHA. Pasiedžańni ŭradu hurtka, h. zn. staršyni, skarbnika i sekretara, mohuć adbywacca kožny raz biez pawiedamleńnia palicyi.

Na staršyniu wybirajcie takoha, jaki najlepiej zdoleje Was źbirać, prawodzić sabrańni, dahladać usiaje Wašaje pracy. Na sekretara wybirajcie takoha, jaki najlepiej zapiša Wašy pastanowy i zmoža kirawać znosinami ŭ sprawach hurtka. Na skarbnika treba wybirać najsprawiadliwiejšaha z Was, jakomu z achwotaj składali-b Wy swaje siabroŭskija składki i jaki nie paśmieŭ-by puścić adnaho hroša namarna.

VI. Piačatki i znački.

Kožny hurtok maje prawa mieć štamp i kruhłuju piačatku. Štamp stawicca (ŭ wierchnim rahu papiery pa lewaj staranie) na roznych aficyjalnych papierach, jakija wychodziać z kancelaryi hurtka. Na štampie pawinien być pakazany dzień wysyłki papiery i čarodny numar. Kruhłaja piačatka stawicca **tolki na dakumantach** (paświedčańniach, śćwierdžańniach, kopijach i h. p.), a štamp na ŭsich papierach.

Jak tolki Centrala prawiadzie lehalizacyju nowaadkrytaha hurtka, urad hurtka pawinien wysłać u Centralu zakaz na štamp, piačatku i padušku da piačatak, usio heta razam kaštuje kala 8-10 zał. Kali-b nia było hrošaj, to z kruhłaj piačatkaj možna pačakać, a wypisać tolki štamp i padušku.

Kožny siabra maje prawa nasić značok Instytutu. Znački možna zakazwać u Centrali Instytutu pa 1 zł. 50 hr. za štuku. Prysyłajučy zakaz treba pierasłać hrošy.

Pry dalejšym zapiswańni siabroŭ u hurtok treba žadać nowych značkoŭ, a taksama i nowych siabroŭskich biletaŭ.

VII. Mahčymaści pracy ŭ hurtkoch.

Paśla prawiadzieńnia arhanizacyjnaj pracy treba padumać, **što dalej rabić**. Užo załažyli hurtok, wybrali časowy abo nawat i stały ŭrad, wypisali piačatki a nawat i znački, a ciapier što? A woś ciapier i **pawinna pačacca sapraŭdnaja praca na niwie kultury i haspadarki**.

Mahčymaściaŭ pracy mnoha, wyličym tut najhałaŭniejšyja:

1) ładžańnie spektaklaŭ, wiečaryn, hulniaŭ i h. p.
2) adkryćcio biblijateki-čytalni,
3) adkryćcio Biełaruskaha Narodnaha domu,
4) załažeńnie kniharni,
5) arhanizawańnie lekcyjaŭ i nawukowych hutarak,
6) pašyrańnie biełaruskaha drukawanaha słowa: knižak, hazet i časopisiaŭ,
7) adkrywańnie biełaruskich uradawych i prywatnych škoł,
8) arhanizawańnie kaaperatywaŭ,
9) prawodžańnie ziemlarobskaj kultury,
10) stasawańnie štučnych hnajoŭ,
11) dawańnie jurydyčnych paradaŭ i pisańnie zajawaŭ, prośbaŭ i h. d.
12) praca ŭ samaŭradach,
13) źbirańnie roznych statystyčnych danych,
14) zapiswańnie i źbirańnie narodnych pieśniaŭ, kazak, prykazak, źbirańnie roznych astatkaŭ staradaŭnaj biełaruskaj kultury i šmat šmat čaho jašče možna było-b naličyć, nad čym siabry Instytutu mohuć pracawać.

Ale zatrymajemsia padrabiazna nad kožnym z hetych punktaŭ i pahladzim, jak **praktyčna padyjšci da kožnaha z ich, a Wy**, čytajučy hetuju instrukcyju, pawinny **razważyć, da čaho wam pierš-na-pierš uziacca i što wy možacie pawodle swaich sił rabić.**

(d. b.)

Čytajcie i pašyrajcie
„Biełaruskuju Krynicu"!

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia, Zawalnaja № 6—10. Wydawiec Janka Šutowič